מקום שנהגו פרק רביעי פסחים נג.

משיגריעו. משגדלו הענבים קלת ונקרלו גירוע ולקמן מפרש שיעורו כפול הלבן: **משיגילו.** משיגדיל הגן עליהן והוא כעין ממחלי ודומה לו בברכות (דף לו:) הפטמה של רימון מלעולף והגן שלו אינו מלעולף: **הוא כוסר.** דאמר כל היכא דתנן או כוסר או גירוע כולהו חדא ניהו. כוסר תנן בגיטין (דף לח.) מעשה בכיסת המיס לבוסר: **פול הלבן ס"ד.** הא בגפנים קיימא: **ומאן.** תנא דשמעת ליה דאמר כוסר הוא דהוי פירי כדקתני משיגריעו דהיינו כוסר אבל סמדר לא רבנן היא וקתני דמודו בשאר אילנות. הא דרב אסי הוא כוסר הוא גירוע נקט הכא משום דלא מיתא גירוע היינו סמדר ורבי יוסי היא: **בדיסחני קן.** תמרים של דקל זכר ואינן מתבשלין כו עולמית ובודרין אותן בגיסן והן מתבשלות מאליהן בכלי כפות תמרים ולעולם הן קטנות הלכך ר' אלעזר לא אפסיד מידי: **אוכל.** מקוס כרמים. ואית דגרסי של אכל[ה] והוא אכל כרמים[ה]: **דליות.** טרילי"ס: **פקוע.** מקוס זיתים כדתנן במנחות (דף פח:) תקועה אלפא לשמן ומתוך שהשמן מלוי שם ורגלין בו מלויין תכמים בהן כדכתיב (שמואל ב יד) וישלח יואב תקועה וגו': **גוש חלב.** נמי איכא זיתים טובא והוא בחלקו של אשר דכתיב ביה[ה] ועובל בשמן רגלו במנחות (פה:): **כדי שיהא עני יולא בו.** מותר לאכול מן הכנוסין עד שיכלו בשדה כל כך שיהא עני יולא לנקש ומינו מולא בו': **גרוגרות.** תאנים יבשים: **פני בית היני.** תאנים של אותו מקוס: **לא הוזכרו.** בבית המדלש להתשב פירי אלא למעשר: **אהיני.** תמרים: **דבוכינא.** מקוס. ואותן פגים ואותן תמרים לעולם קטנים: **ואמר רב ביבי** גרסינן. ולא מיבולא הוא: **פרסי בפרייפא מחליף.** בגרוגרות על הפוריים בתמרים עד תנוכה: **סימן להריס מילין.** עפלין גלי"ס. אבל שאר אילנות שבהריס אין יפין ונפקא מינה דלא מייתינן בכוריס מייביהו כדלקמן: **דקלים.** תמרים: **שקמה.** אינה עושה פירי: **שאלה.** אלרן מישור ולקמיה מפרש מאי נפקא מינה: **כשקמים אשר בשפלה.** שמע מינה דרך שפלה לשקמים ומיהו לאו דאיה גמוריה היא לידע דאם אין בה שקמים לא תהא קרויה שפלה: בבכורים כתיב[ה] אשר תביא מארלך ודרשינן במנחות (דף פד:) נאמר כאן ארלך ונאמר להלן[ו] ארץ חטה ושעורה וגו' מה להלן שבח ארץ דהא בשבחה הכתוב מדבר אף כאן שבח ארץ ולקמן מינה דאין מביאין אלא מבשבח המינין שם ואין מביאין אלא ממקום משובח ותמרים משבעת המינין הם דכתיב ודבש[ה] דהיינו דבש תמרים: **ולא מפירות.** דאין משובחין אלא דקלים של עמקים: **ולא מפירות.** תבואה דגן שבעמקים שהמים נגיס שם ותבואתן כמושה[ה] ומרקבת: **לגחל איתן.** לעגלה ערופה צריך שיהו קטים גדולים בו ואי לא לא מיקרי נחל: **למקח וממכר.** שפלה אי מוכר לך צריך שיהו בה שקמים: **מתני' מקום שנהגו שלא למכור.** דהתמירו על עצמן דילמא אתי למכור גפה: **וכלל מקום אין מוכרין להן כחמה נסה.** דגזור ביה רבנן משום שאלה ומשום שכירות ומשום נסיוני במסכת ע"ז (דף טו.) וישראל מלווה על שביתת בהמתו בשבת: **ענגים ומייחים.** קטנים ואף על גב דלאו בני מלאכה הינהו מיחלפי במכירת גדולים ושבורים מיחלפי במכירת שלימים: **כשבורה.** דלא משהי לה ושחטו לה הלכך לא חזי ליה ישראל גבי נכרי ולא אתי למישריה מכירה אחריתי: **כן בחירא מחיר בסום.** לפי שמלאכתו לרכיבה ונפיוני דידיה ליכא למיגזר הכן דאין בה אלא משום שבות דאין רוכבין על גבי בהמה גבי שבות תנן לה במסכת ביצה (דף לו:): **שלא לאכול.** דמיחזי כאוכל פסח בחוץ: **גמ' בשר זה.** ואפילו שחוטה בשר: **אכל חיטי לא.** דמו מידי לקדשים וכי קאמר חיטין אלו לפסח דמנער לפסח לאוכלם ולא דמריגן מיחזי כמאן דאמר למוכרן ולקנות פסח בדמיהן: ה"ג **אמר רבי יוסי חודום אים רומי.** ישראל משוב שהיה ברומי: **מקולסין.** לוויין דאשו על כרעיו ועל קרבו כלגיית הפסח דתניא בכילד לוין (לקמן עד.) רבי עקיבא[ה] קוראו מקולס לפי שמולה כרעיו תולה לו בגדו כנושא כלי זיינו בגדו. כובע נחושת בגלית (שמואל א יז) תרגומו קולסא דנחשא: **אלמלא חודום אתה.** אדם תשוב: קרוב

מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ. בכולו שמעתא פירש"י שעכשיו קולא שם ופירש נמי שלא המנהג כדרך המתנדבים היינו דמתיים לא קרא לו שם פסח ואי נמי קרא לו שם בשעת עלייה הוי שלא כדרך המקדישין וקשה דקאמר נראה כמאכיל קדשים בחוץ והלא גם בפנים אין לעשות כן דאינו קדוש אלא לדמיו והוה ליה למימר שהוא קרוב למעילת קדשים ויעד בגבי מקולס לר' שמעון נהי דליכא למיחש שמא הקדישו עכשיו אתין זה כדרך המתנדבים מכל מקום ליתסר למיעבד הכי שלא יאמר מחיים אקדשיה דסופו מוכיח על תחלתו שעשאו מקולס וע"כ טעמא משום הכי הוא דהא מוקמינן לה שנא אמר ולא שנא לא אמר לכך נראה דעל ידי שאומר עכשיו בשר זה לפסח סברי אינשי דמחיים אקדשה ורבי שמעון אפילו אקדשה מחיים [לשחוט] בחוץ לא הוי הקדש משום שלא המנהג כדרך המתנדבים כדמוכח בתוספתא א[ו] נפרק בתרא דמנחות דקאמר הרי עלי עולה מנת שאקריבנה בבית חוניו רבי שמעון אומר אין זה עולה וה"ג הוי כמקדיש על מנת להקריב בחוץ הוא דאינו קדוש והא דלא מייתי לה הכא אלא מייתי ההיא דמנחה משום דמפרש בה בהדיא שלא המנהג כדרך המתנדבים:

רבי

משיגריעו והזיתים משיניצו ושאר כל האילנות משיוציאו [ו]ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גירוע הוא פול הלבן פול הלבן סלקא דעתך אלא אימא שיעורו כפול הלבן ומאן שמעת ליה דאמר בוסר אין סמדר לא רבנן וקתני שאר כל האילנות משיוציאו אלא רבי אילעאי [ז]בדיסחני קן תנו רבנן אוכלין בענבים עד שיכלו דליות של אוכל אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן אוכלים בזיתים עד שיכלה אחרון שבתקוע ר' אליעזר אומר עד שיכלה אחרון של גוש חלב כדי שיהא עני יוצא ואינו מוצא לא בנופו ולא בעיקרו רובע אוכלין בגרוגרות עד שיכלו פני בית היני [ח]אמר רבי יהודה לא הוזכרו פני בית היני אלא לענין מעשר (דתנן) פני בית היני ואהיני דטובינא חייבין במעשר: אוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוער רשב"ג אומר אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על של בין השיצין ורמינהי [ט]אוכלין בענבים עד הפסח בזיתים עד העצרת בגרוגרות עד החנוכה בתמרים עד הפורים ואמר רב ביבי ר' יוחנן תרתי בתרייתא מחליף אידי ואידי חד שיעורא הוא ואי בעית אימא הא קתני בהדיא אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן תניא [י]רבן שמעון בן גמליאל אומר [יא]סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים סימן לנחלים קנים סימן לשפלה שקמה ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [יב]ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרוב סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים נפקא מינה לבכורים דתנן [יג]אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין [יד]ולא מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים סימן לנחלים קנים [טו]נפקא מינה לנחל איתן סימן לשפלה שקמה נפקא מינה למקח וממכר השתא דאתית להכי כולהו נמי למקח וממכר: **מתני'** [יז]המקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרים מוכרין [יח]מקום שלא נהגו למכור אין מוכרין [יט]ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחין שלמין ושבורין ר' יהודה מתיר בשבורה [כ]בן בתירא מתיר בסוס [כא]מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב [כב]אסור לו לאדם שיאמר בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ אמר רב פפא [כג]דוקא בשר אבל חיטי לא דמינטר לפסחא קאמר ובשר לא מיתיבי [כד]אמר ר' יוסי תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסין בלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודום אתה גזרנו עליך נדוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא קרוב

מסורת הש"ס

א) כרמים לו: ב) [תוספתא דבכורים פ"ז הי"ל] מיהוין מה: [ע"ש ומם ליתא מלא דתנן]. ג) [תוספתא דבכורים פ"ז הי"ב]. ד) מנחות פד. בכורים פ"ח [מ"ג]. ה) נדה מ:, ו) ע"ז יד:, ז) נ"ל מקום שנהגו שלא למכור. ח) שבת לד. בכורות כ., ט) ברכות יט. כילה כב. [תוספתא דכילה פ"ב הי"ל]. י) וכן בי הערוך. כ) [עי' רש"ש], ל) [דברים לגן], מ) [דברים כיז], נ) [שם מ], ס) [שם], ע) כפ"י איתא בחוקה, פ) [לפניו שם איתא רבי טרפון].

תורה אור השלם

1. ויתן המלך את הכסף ובירושלם כאבנים ואת הארזים נתן בשקמים אשר בשפלה לרב:
מלכים א י כז

גליון הש"ם

נבו"א מיסן להרים מילין. עי' ת' חכם לבי סי' ל"ב.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה מפני וכו' מלמיכה בתוספתא בפ' בתרא דמנחות. ב"ל בפשנה דמנחות ד' קט.:

מוסף רש"י

משיגריעו. שהענבים נפסים כגרוגר (ברכות לו:). משיניצו. משיגיל הגן סביב (שם). ומאן שמעת ליה דאמר. גבי ענבים בוסר הוא דהוי פרי אבל סמדר לא, רבנן. הוא דפליגי עליה דר' יוסי בתוספתא עולה וקתמרי בשאר אילנות דמשיגיעלו הוי פרי הראוי (שם). פני. תאנים הן שלא נתבשלו, (ערובין כח:). בית היני. מקום (שם שם) ביתיוני. משבעת המינין. דאתמרים בפסוק ארץ חטה ושעורה וגו' ודבש דקלים הינו דבש תמרים (מנחות פד: מכתי"ו), ולא מדקלים שבהרים. מתוקים, ולא מפירות שבעמקים. תבואה (שם) אע"פ שהם משבעה מינים דדבש הינו דבש תמרים, הני שבהרים שבעמקים אין מן המובחר לפי שהן כחושים (מנחות שם). מקום שנהגו למכור בהמה דקה. כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה, והכי מפרש לה בגמרא (ע"ז יד:). אין מוכרין להם בהמה גסה. מפני שמיוחדת למלאכה ועושה בהמתו מלאכה בשבת (שם). עגלים וסייחין שלמין ושבורין. ופליגי שבורים שאינן ראויין למלאכה גזרו בהו רבנן דלמא אתי לאתלויי ואתי למזבן להו גדולים ושלמים הראויין למלאכה ואיכא למיתם להו לשאלה ולאכילה ולגמיעה דלמתם שם). ר' יהודה מתיר בשבורה. למכור לעכו"ם בהמה שנשברו רגליה ומקום שלא נחשדו על הרביעה (בכורות ב.). מתיר בסוס. אין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא ולאו מלאכה, משום דמי טשא את עצמו, לא איכפת לן לי אתי לבשאילו ולבשמילו (ע"ז שם וכע"ז שבת צד ובכורות שם). ופוס לי נמי דמושל ומוגר לאו איסורא דאוריתא איכא שאין זו מלאכה אלא הנאה ומני אתכרת בהמה מלאכה מכיונא (שבת שם). מקום שנהגו לאכול צלי. סמן הוא (לקמן עד.). גדיים מקולסין. לוויים כשהן שלמין ומולין כרעיהן וקרסיהן וקרביהם כפיהן כשפוד ועל שם כך קוראו מקולס שהוא לשון מוריין דמתרגם וכוכב נוגה שם על לאמי (בראשית יח:) לאו: לשון כובע נחושת, דמתרגמינן קולסא דנחשא, דכבילה ליה תולין למעלה כראשו וגרגיה כובע נחשת על לחם נגיר (לקמן עד.). בלילי פסחים. זכר לפסח שלולה שלם שנאמר בו על כרעיו ועל קרבו (שמות יב) כלומר עם כרעיו ועם קרביו (שם). אלמלא תודום אתה. חכם גדול ותכבד (בראשית כג.). קדשים סלקא דעתך. מאי קרוב לאכילת קדשים אימא, דאתי יכול להיות קדשים ואין אדם מקדישן (שם).

עין משפט נר מצוה

כו א מי' פ"ה מהלכות שמטה הלכה יח:
כו ב מי' פ"ז מהלכות שמטה הלכה יא:
כח ג מי' פ"ב מהלכי מיכורים הלכה ב:
כט ד שם הלכה ב:
ל ה מי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה עוש"ע רי"ד סי' קנא סעיף ד:
לא ו מי' שם הל' ג:
לב ז שם הלכה ד:
לג ח מי' פ"ח מהלכות מלה הלכה יא סמג עשין מא עוש"ע א"מ סי' תעו סעיף א:
לד ט י עוש"ע א"מ סי' תסט:

לעזי רש"י

טריליי"ס. גפן מוגבה על כלונסאות.
גלי"ס. עפצים (נידולים טפילים בעלה האלון).

רבינו חננאל

ואמר רבי אסי הא דתנן הגפנים משיגריעו. פירוש בעת שהיה בוסר כשיעור פול הלבן יש לו גרעינין, ומאותה העת נקרא פרי, ואסור לקצצו ולהפסידו, דלאכלה אסר רחמנא ולא להפסדה, ש"מ דלהאי תנא בוסר נקרא פרי אבל סמדר אינו פרי. מאן שמעת ליה האי סברא רבנן, וקתני ושאר כל האילנות משיוציאו, והנה לא נחלקו רבנן על ר' יוסי אלא על הגפנים בלבד. ופרקינן לעולם כל אילן משיוציאו אסור לקצצן, ורבי אילא כפנייתא שתנינו בניסן קצין, דלדברי הכל אין בהן פרי. ירושלמי בשביעית סוף פ"ג תאני רב חננא חרובין שלשולן הוא חנטן, גפנים משיגריעו, אמר רבי יונה משיזחילו מים, כדבתיב כי יגרע נטפי מים. פרק ד' תאני רשב"ג מהוצאת עליין עד הפגים חמשים יום, ומן הפגים עד השיתים ני יום, ומן השיתים עד התאנים חמשים יום. רבי אומר כולהו מארבעים יום. לוקט תאנה ואינו יודע מאימתי חנטה, אמר רבי יונה מונה מאה יום למפרע. אם חל לתוכן חמשה עשר בשבט הוא יודע מתי חנטה, אמרו לו והרי עמו בטבריא. פירוש בנות שוח ועושות לשנה אחת, אמר לו הלא עמכם בציפורי ועושות הן[ו] לשלש שנים. תנו רבנן אוכלין בענבים עד שיכלו דליות של אכל. אמר לו רב יהודה לא החברו פני ביתוני אלא לענין מעשר, פני ביתוני ואהיני דטובינא. פירוש גיסואן חייבין במעשר. אוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוער וכו'. ורמינהי אוכלין בגרוגרות עד הפורים, ואמר רבי ביבי רבי יוחנן מחליף ותני אוכלין בגרוגרות עד הפורים בתמרים עד החנוכה. ושנינן אידי ואידי חד שיעורא הוא, כלומר

ההמרים כלים בצוער בפורים. איבעית אימא הא תנינן בהדיא ואם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן. פיסין ושיצין כבר פירשום למעלה. הניא רבן שמעון בן גמליאל אומר סימן להרים מילין, כלומר מילין. שהן עפץ גדילים בהרים. סימן לעמקים דקלים, כלומר אין בו גדילתם אלא בעמקים, נפקא מינה דאין דקלים טובים אלא בעמקים ומהם ראוי להביא בכורים, דתנן אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינין, ולא מן הדקלים שבהרים, ולא מן הפירות שבעמקים, פירוש ששת המינין הנותרים לא תביא מן העמקים שאינן גדילים כהונן. מתני', מקום שנהגו למכור בהמה דקה לגוים מוריין דמתרגם וכוכב נוגה שם על לאמי (בראשית יח:) לאו: לשון כובע נחושת, דמתרגמינן קולסא דנחשא, דכבילה ליה תולין למעלה כראשו וגרגיה כובע נחשת על לחם נגיר (לקמן עד.). בלילי פסחים. זכר לפסח שלולה שלם שנאמר בו על כרעיו ועל קרבו (שמות יב) כלומר עם כרעיו ועם קרביו (שם). אלמלא תודום אתה. חכם גדול ותכבד (בראשית כג.). קדשים סלקא דעתך. מאי קרוב לאכילת קדשים אימא, דאתי יכול להיות קדשים ואין אדם מקדישן (שם).

ו) לפניהן מיהוין אלמלי הגי לפני שנים, אתנם בפי' ר"ת למסכת ר"ה נו ע"ב ובערוך ערך בנות שבע שנים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com